

Державний вищий навчальний заклад
«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Кафедра географії та природознавства

Проректор

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Шарин С.В.

25. 11. 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

О 15 Геоморфологія

(шифр і назва навчальної дисципліни)

ОП «Географія»

спеціальність 106 «Географія»

10 «Природничі науки»

(галузь знань)

Факультет природничих наук

(назва факультету)

Робоча програма з дисципліни «Геоморфологія»

для студентів спеціальності - 106 Географія „15” _____ 1X, 2020 р. 10 с.

Розробник: Сав'юк М.І., доцент, кандидат геолого-мінералогічних наук

Протокол від “15” вересня 2020 р. № 1

Завідувач кафедри
географії та природознавства _____ (Атаманюк Я.Д.)
(підпис)

“15” вересня 2020 р.

Схвалено науково-методичною радою факультету природничих наук.

Протокол від “23” вересня 2020 р. № 1

“23” вересня 2020 р.

Голова _____ (Атаманюк Я.Д.)
(підпис)

© Сав'юк М.І., 2020 рік

© ДВНЗ «Прикарпатський
національний університет імені
Василя Стефаника, 2020 рік

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Геоморфологія» є формування у студентів знань про рельєф земної поверхні, впливу ендо- та екзогенних чинників на його формування, генезис, час утворення, його динаміку, а також зростаючого впливу діяльності людини.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Геоморфологія» є:

- аналіз морфології рельєфу;
- визначення його генезису і віку;
- відтворення етапів розвитку, встановлення інтенсивності змін під впливом ендо- й екзогенних чинників;
- аналіз фізико-географічних умов, які існували у минулому на поверхні Землі;
- оцінювання придатності рельєфу для господарського використання;
- обґрунтування заходів щодо регулювання несприятливих процесів та їх оптимізації.

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні **набути:**

Компетентності - Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов у професійній діяльності з географії або у процесі навчання із застосуванням сучасних теорій та методів дослідження природних та суспільних об'єктів та процесів.

- Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- Здатність до проведення досліджень на відповідному рівні.
- Здатність аналізувати склад і будову геосфер (у відповідності до спеціалізації) на різних просторово-часових масштабах.
- Самостійно досліджувати природні матеріали та статистичні дані(у відповідності до спеціалізації) в польових і лабораторних умовах, описувати, аналізувати, документувати і презентувати результати.
- Здатність ідентифікувати та класифікувати відомі і реєструвати нові об'єкти у географічній оболонці, їх властивості та притаманні ним процеси.
- Здатність ідентифікувати та класифікувати відомі і реєструвати нові об'єкти у географічній оболонці, їх властивості та притаманні ним процеси.

Результати навчання

- Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії географії, а також світоглядних наук.
- Аналізувати географічний потенціал території.
- Збирати, обробляти та аналізувати інформацію в області географічних наук.
- Аналізувати склад і будову природних і соціосфер (у відповідності до спеціалізації) на різних просторово-часових масштабах.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретичні засади геоморфології.

Тема 1. Основні методологічні положення геоморфології та етапи її становлення. Об'єкт, предмет, завдання і методи геоморфології. Зв'язки

геоморфології з іншими природничими науками, її місце у системі геолого-географічних наук. Наукові й прикладні напрями сучасної геоморфології. Історія розвитку науки. Роль вітчизняних і зарубіжних дослідників у становленні та розвитку геоморфології. Сучасна геоморфологічна школа.

Тема 2 . Загальні закономірності будови рельєфу Землі. Поняття про морфологію, генезис, вік і динаміку рельєфу. Методи дослідження властивостей рельєфу. Чинники і процеси рельєфоутворення. Джерела енергії ендо- та екзогенних процесів формування рельєфу. Класифікація геоморфологічних процесів. Класифікація рельєфу.

Тема 3. Ендогенні чинники формування рельєфу. Поняття про морфоструктуру. Закономірності формування планетарних форм рельєфу Землі. Рельєфоутворювальне значення рифтогенного рельєфу. Рельєф материкових платформ. Рельєф илових поясів материкових виступів. Рельєф підводних окраїн материків. Рельєф ложа океанів – западин і серединно-океанічних хребтів.

Тема 4. Роль тектонічних рухів у рельєфоутворенні. Класифікація тектонічних рухів. Рельєфоутворювальна роль давніх коливальних локальних неотектонічних і сучасних рухів земної кори. Землетруси та їх вплив на формування та зміни рельєфу.

Тема 5. Роль магматизму на генезис і зміни нерівностей земної поверхні. Магматизм, його різновиди. Морфологічні відмінності вулканів. Роль вулканічних процесів у формуванні рельєфу.

Змістовний модуль 2. Екзогенні процеси і морфоскульптури.

Тема 6. Вивітрювання і формування рельєфу. Механічне вивітрювання. Хімічне вивітрювання. Морфоскульптура, створена процесами вивітрювання. Корисні копалини кори вивітрювання.

Тема 7. Флювіальні процеси і створені ними форми рельєфу. Робота тимчасових і постійних водних потоків та їх морфоскульптура. Робота постійних водних потоків та їх морфоскульптура. Будова річкової долини та її рельєф. Річкові тераси. Їх утворення, морфологічні й генетичні типи. Типи флювіального рельєфу. Практичне значення вивчення флювіального рельєфу.

Тема 8. Гляціальні форми рельєфу. Умови виникнення і розвиток льодовиків, їх типи. Діяльність гляціальних процесів та їх геоморфологічні наслідки. Практичне значення вивчення льодовикових процесів і їх форм рельєфу.

Тема 9. Еолові форми рельєфу та їх морфоструктура. Природні умови розвитку еолових процесів на Землі. Механізми вивітрювання та еолових

процесів. Географічне поширення еолових процесів і морфоскульптури на Землі.

Тема 10. Карст і карстова морфоскульптура. Умови виникнення типи карсту. Механізм і морфоскульптура карстового процесу. Практичне значення вивчення карстових процесів і форм рельєфу.

Тема 11. Схиліві процеси і форми рельєфу. Механізм схилових процесів і морфоскульптура схилів. Практичні питання вивчення процесів на схилах.

Тема 12. Берегові процеси і форми рельєфу.

Умови розвитку абразійних та акумулятивних процесів на узбережжях морів і великих озер. Механізм абразії та утворення морфоскульптур. Типи морських берегів.

Тема 13. Антропогенний рельєф. Вплив господарської діяльності людини на рельєф. Зміни рельєфу, зумовлені діяльністю людини та їх морфологічний прояв.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
л		п	ла	ін	с.р.	
		б	д			
1	2	3	4	5	6	7
Модуль 1						
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади геоморфології.						
Тема 1. Основні методологічні положення геоморфології та етапи її становлення.	14	2	2			10
Тема 2. Загальні закономірності будови рельєфу Землі.	16	2	4			10
Тема 3. Ендогенні чинники формування рельєфу.	18	2	4			12
Тема 4. Роль тектонічних рухів у рельєфоутворенні.	16	2	4			10
Тема 5. Роль магматизму на генезис і зміни нерівностей земної поверхні	14	2	2			10
Разом за змістовим модулем 1	78	10	16			52
Змістовий модуль 2. Екзогенні процеси і морфоскульптури.						
Тема 6. Вивітрювання і формування рельєфу.	10	2	2			6
Тема 7. Флювіальні процеси і створені ними форми рельєфу.	14	2	4			8

Тема 8. Гляціальні форми рельєфу.	14	1	2			11
Тема 9. Еолові форми рельєфу та їх морфоструктура.	14	1	2			11
Тема 10. Карст і карстова морфоскульптура.	14	2	2			10
Тема 11. Схилі процеси і рельєф схилів.	14	2	2			10
Тема 12. Берегові процеси і форми рельєфу	14	2	2			10
Тема 13. Антропогенний рельєф.	8	2	4			4
Разом за змістовим модулем 2	102	14	20			68
Усього годин	180	24	36			120

5. Теми практичних занять денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Геотектури, морфоструктури, морфоскульптури.	2
2	Планетарний рельєф Землі	4
3	Типи гір і рівнин суходолу	4
4	Флювіальний рельєф	2
5	Процес формування річкової долини	2
6	Карстовий рельєф	2
7	Гляціальний і криогенний рельєф	2
8	Криогенний рельєф	2
9	Форми рельєфу аридних областей	2
10	Рельєф морських берегів	2
11	Рельєф дна Світового океану	2
12	Антропогенний рельєф	2
13	Методика польових геоморфологічних досліджень. Геоморфологічне картування	4
14	Побудова геолого-геоморфологічного профілю річкової долини	2
15	Аналіз геолого-морфологічного профілю та опис історії розвитку рельєфу	2
	Разом	36

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
-------	------------	-----------------

1	Історія розвитку геоморфології. Наукові й прикладні напрями сучасної геоморфології. Історія розвитку науки. Роль вітчизняних і зарубіжних дослідників у становленні та розвитку геоморфології. Українська геоморфологічна школа. Географічна номенклатура.	11
2	Методи дослідження властивостей рельєфу. Чинники і процеси рельєфоутворення. Джерела енергії ендо- та екзогенних процесів формування рельєфу. Класифікація геоморфологічних процесів. Класифікація рельєфу. Географічна номенклатура.	10
3	Рельєфоутворювальне значення рифтогенного рельєфу. Рельєф материкових платформ. Рельєф орогенних поясів материкових виступів. Рельєф підводних окраїн материків. Рельєф ложа океанів – западин і серединно-океанічних хребтів. Географічна номенклатура.	11
4	Рельєфоутворювальна роль давніх коливальних локальних неотектонічних і сучасних рухів земної кори. Землетруси та їх вплив на формування та зміни рельєфу. Географічна номенклатура.	10
5	Вивітрювання і формування рельєфу. Механічне вивітрювання. Хімічне вивітрювання. Морфоскульптура, створена процесами вивітрювання. Корисні копалини кори вивітрювання. Географічна номенклатура.	10
6	Робота постійних водних потоків та їх морфоскульптура. Будова річкової долини та її рельєф. Річкові тераси. Їх утворення, морфологічні й генетичні типи. Типи флювіального рельєфу. Практичне значення вивчення флювіального рельєфу. Географічна номенклатура.	12
7	Гляціальні форми рельєфу. Умови виникнення і розвиток льодовиків, їх типи. Діяльність гляціальних процесів та їх геоморфологічні наслідки. Практичне значення вивчення льодовикових процесів і їх форм рельєфу. Географічна номенклатура.	10
8	Механізми вивітрювання та еолових процесів. Географічне поширення еолових процесів і морфоскульптури на Землі. Географічна номенклатура.	11
9	Механізм і морфоскульптура карстового процесу. Практичне значення вивчення карстових процесів і форм рельєфу. Географічна номенклатура.	11
10	Схилові процеси і рельєф схилів. Механізм схилових процесів і морфоскульптура схилів. Практичні питання вивчення процесів на схилах. Географічна номенклатура.	10
11	Механізм абразії та утворення морфоскульптур. Типи морських берегів. Географічна номенклатура.	10

12	Антропогенний рельєф. Вплив господарської діяльності людини на рельєф. Зміни рельєфу, зумовлені діяльністю людини та їх морфологічний прояв.	4
	Разом	120

7. Методи навчання

1. Опорні конспекти лекцій.
2. Методичні рекомендації до практичних занять.
3. Перелік контрольних запитань.
4. Програмові вимоги до заліку.

8. Методи контролю

- усне опитування;
- перевірка виконаних геоморфологічних розрізів, схем, малюнків;
- реферати;
- контрольні роботи;

9. Розподіл балів, які отримують студенти Екзамен (2 семестр)

Поточне тестування та контроль самостійної роботи			Екзамен	Сума
Тестове опитування за лекційним матеріалом та оцінки за практичні роботи	Контроль самостійної роботи	Контроль індивідуальної роботи	Контроль тестів	
45	5	-	50	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80 – 89	B	добре	
70 – 79	C	задовільно	
60 – 69	D		
50 – 59	E		
26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання

0-25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни
------	----------	---	---

10. Методичне забезпечення

1. Сливка Р.О., Венгерчук С.М. Лабораторний практикум з геоморфології. – Івано-Франківськ, 2004. - 65с.
2. Дидактичний матеріал з геоморфології для спеціальності «Географія» /укладач Сав'юк М.І./ - Івано-Франківськ, 2018. – 54 с.

11. Рекомендована література

1. Стецюк В.В., Ковальчук І.П. Основи геоморфології: Навч. посіб. – К.: Вища шк., 2005.-495с.: іл. .
2. Геологія з основами геоморфології/ Г. І. Рудько, О.М.Адаменко, О.В. Чепіжко, М.Д.Крочак. – Чернівці: Букрек, 2010.- 400с.,іл..
3. Колтун О.В. Вступ до геоморфології. Навч. посібн. – Львів: Вид. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2006. – 80 с.
4. Павловська Т.С. Геоморфологія: терміни й поняття: навч.посіб . – Луцьк: Волин. нац. ун-т ім.. Лесі Українки, 2009. – 284 с.

12. Інформаційні ресурси

1. <http://pidruchniki.ws>
2. <http://geosite.com.ua>
3. <http://uk.wikipedia.org>
4. <http://www.twirpx.com>
5. <http://www.ukrreferat.com>